

Edvard Petiška
STARE GRŠKE BAJKE
1.ponatis

1.domače branje

HERAKLES

Glavna oseba: Herakles.

Herakles je bil sin Zevsa in smrtnice Alkmene. Bil je polbog. Herakles je bil zelo dojemljiv in priden učenec, bil je tudi zelo močan. Nekoč, ko je Herakles spal, sta se mu v spanju približali dve kači, ter ga začeli dušiti. Herakles se je prebudil in ju z golimi rokami ubil.

Tako je tudi v kasnejših letih pri tekmovanju s tovariši vedno zmagal. Ko ga je enkrat učitelj za glasbo malo okaral, se je Herakles zelo razburil, vrgel v njegovo glavo liro z vso ihto, ter ga pri petih letih zaradi jeze ubil. Njegov oče Zevs ga je za kazen poslal v gore k pastirjem pasti ovce. Po dolgih letih je med pastirji odrasel v mladega, krepkega mladeniča. Njegove ovce so bile pri njem na varnem. Roparske zveri so bežale iz strahu pred njem zaradi njegove nadnaravne moči. Ko je nekoč na travniku poležaval in spet razmišljal o svoji prihodnosti se je spomnil Tejrezijeve prerokbe, ko mu je prerokoval, da bo Herakles opravil v življenju številna junaška dela in postal nesmrten. Tako sta se mu nekega dne, kar naenkrat približevali dve ženski. Ime jima je bilo Lahkomiselnost in Preudarnost. Lahkomiselnost mu je predlagala najbolj prijetnejšo pot. Jedel in pil bi zastonj, drugi ljudje bi delali namesto njega, on pa bi užival v sadovih njihove marljivosti. Druga ženska, Preudarnost pa je Heraklesu ponudila spoštovanje in cenjen-ost. Herakles se je po premisleku takoj odločil za Preudarnost. Kmalu za tem je prišel čas, da se vrne nazaj v mesto Tebe. Na poti do mesta je srečal Minijance, poslance od kralja Ergina. Kot vsako leto jih je poslal v mesto Tebe po davek Tebancev. Herakles se ni želel umakniti, ter jim dejal, da se naj poberejo od tod ter, da Tebijanci ne bodo nikoli več plačali davkov. Ko je za to slišal kralj je želel, da mu Tebijanci izročijo Heraklesa, da ga bo kaznoval, vendar niso ubogali kralja, toda so se začeli pripravljati na bitko, ki jo je vodil Herakles. V templju Atene je viselo staro orožje, ki so ga njihovi predniki uporabljali v zmagovitih bitkah. Tako se je začela bitka, v kateri so zmagali Tebijanci, ko je Herakles ubil njihovega kralja. S tem dejanjem so se novice zelo hitro širile, ter Herakles je postal cenjen in zaželen v vseh deželah.

Ko so te novice dospele do ušes kralja Evristeja mu je ta zavidal vso njegovo slavo. Herakles je bil njegov sorodnik toda Evristej ga je hotel javno ponižati zato se je spomnil zvitega načrta, kako ga osmešiti. Ker je bil Evristej starejši je od Heraklesa zahteval, da mu služi in opravi 10 nalog, ki mu jih bo naložil. Prva nevarna naloga je bila ubiti nemejskega leva, ter prinesiti njegovo kožo. Herakles je seveda ta podvig sprejel, ter se lotil težkega opravila. Ko je končno ubil leva, ter ga dal iz kože in se počasi vračal nazaj v kraljestvo kralja Evristeja, se ga je kralj tako ustrašil, da mu je padla čaša iz rok, v tistem trenutku je padel, se zakotalil v klet, ter se skrnil v prazen sod. Ko je Evristej ugotovil, da se je bil to Herakles, se je zelo osmešil in to mu je zelo zameril. Za tem je dal kralj ukaz, da Herakles nima več vstopa v njegovo kraljestvo, ter, da mu bo naloge sporočal sel.

Po tej nalogi je prišla na vrsto naloga, da ubije grozovitega zmaja, kačo, ki je imela devet glav in se je imenovala Hidra. Za tem so prišle še druge naloge, kot so, da ga je kralj ga je poslal v gore, kjer naj ujame velikega merjasca, k boginji Artemide ga je poslal po košuto, iz Grčije naj prinese stimfalske ptice, pri kralju Avgiju naj v enem dnevu, očistite hlev, kjer je tri tisoč glav govedi nato pa ga je poslal na Kreto po divjega bika, h Kralju Diomedu po divje konje, k Amazonkam po pas njihove kraljice ter zadnja naloga, da naj gre po velikana Geriona. Herakles je vedno imel pri sebi orožje, ki so mu ga podarili bogovi ob njegovem prvem junaškem dejanju, napadu na Minijance. Ko se je Herakles vrnil iz zadnje naloge ga kralj ni spustil na svobodo, ker naj bi čisto sam opravil še osem nalog, ki mu jih je zadal, zato mu je dodal še dve nalogi. Prva je bila, da naj poišče vrt Hesperid, ki ni nihče vedel, kje naj bi bil, ter naj si priskrbi zlata jabolka. Druga naloga, ki pa je bila sedaj res zadnja, pa je bila privedi do kraljestva troglavega psa Kerberja, ki je stražil vhod v kraljestvo mrtvih. Seveda tudi ta naloga ni bila pretežka za Heraklesa, zato je bil kmalu svoboden. Po teh razburljivih dogodivščinah se je Herakles odločil, za potep po svetu. Na svojem potovanju pa se je znašel na čudoviti tekmi, streljanju z lokom za kraljičin roko, Jolo. Herakles se je v tem poskusil in zmagal, vendar pa to ni bilo prav nič všeč njenemu očetu in si premisli ter je ni dal njemu za ženo. Po tem se je se je Herakles odločil obiskati starega prijatelja Admeta, ki je ravno

tisti čas žaloval za svojo ženo. Ko je to videl Herakles se je odpravil v podzemlje mrtvih, ter se dogovoril, da ne bo nikoli več stopil v podzemlje, če sedaj povrne življenje kraljici Alkestidi. Ko je za to ugotovil Admet, sta s kraljico, njemu v čast, priredila veliko gostijo. Kmalu po tem dogodku je Herakles spet srečal brata lepe Jole. Jolin oče je obtoževal Heraklesa za ugrabitev njegovih konjev in oslov. To je Heraklesa zelo razburilo in je v jezil vrgel v prepad Jolinega brata. Za to dejanje se je Heraklesov oče Zevs spet zelo ujezil in za kazen mu je odvzel moči. Moči si je Herakles pridobil s triletnim suženjstvom pri Omfali. Ko je ugotovila, da je on slavni Herakles, mu je ponudila svobodo, ki jo je on z veseljem sprejel. Za tem se je spet ponudila odlična priložnost da vzame neko dekle za ženo in Herakles se je poročil z Dejanero. Z njo je imel enega sina, Hilosa. Ko se je Herakles podal na zelo pomembno vojno je tam srečal Jolo. Ko je za to zvedela Dejanera je njegovo oblačilo, ki ga je Herakles naročil naj mu ga prinesejo, polila s krvjo, ki jo je dobila od fanta, ki je bil na smrt zaljubljen v Dejanero in je zaradi tega tudi umrl. Kri naj bi Dejaneri pomagala obdržati Heraklesa ob njej, vendar se je s tem Herakles zastrupil in bil na prepadu za svoje življenje. Od bolečin, ki jih je Herakles prenašal se je odločil, da ga naj zažgejo na grmadi. Ko je njegov prijatelj Filoktet, zažgal umirajočega Heraklesa, se je nad grmado spustil svetel oblak in Atena je odnesla Heraklesa na Olimp. Herakles je postal nesmrten.

VREDNOTA: moč, pogum

SIFIZ

Sifiz je bil korintski kralj, ki se ni bal bogov in smrti. V gradu, ki ga je zgradil ni bilo vode in začel je razmišljati, kako bi ukanil bogove, da bi mu dali vodnjak. Ravno takrat pa sta se sprla Zevs in rečni bog Azop. Zevs se je pred njim skrtil in Azop ga je iskal, vendar ga ni mogel najti. Sifiz je z lahkoto zvedel, kje se skriva Zevs, zato je Azopu predlagal ponudbo. On naj mu naredi vodnjak, Sifiz pa mu pove, kje se skriva Zevs. Ko je Azop opravil delo pri Sifizu, je odhitel k Zevs, da ga bo ubil. Ko je Zevs opazil Azopa, ga je z bliskom treščil in Azop se je zažgal ter umrl. Ko je Zevs uničil Azopa, se je njegov bes nemudoma obrnil na Sifiza. K njemu je poslal Smrt, da ga odpelje v podzemlje senc. Sifiz pa ni hotel umreti, zato je zvezal Smrt, ko je prestopila prag njegovega dvorca in jo vrgel v čumnasto in se tako rešil. Zato je Zevs poslal Aresa na Zemljo, da bi rešil Smrt, ker je s tem Sifiz pomešal vse stvari. Ko so hoteli lovci ubiti živali, jih niso mogli, ker so postale nekako nesmrtni, ljudje niso umirali od bolezni, ker niso mogli, vse zaradi Sifizove nevoščljivosti. Ares je tako rešil Smrt iz čumnate in Smrt je odvela Sifiza v podzemlje. Sifiz je naročil svoji ženi, naj po njegovi smrti ne priredi pogrebnih daritev. Žena je pozabila na možovo nalogo in Sifiz je jokal zato. Vsi v podzemlju so čustvovali s Sifizom in sama Persefona, vladarica otožne dežele, ga je spustila nazaj med žive ljudi, da bi ženo spomnil na njene dolžnosti. V vsem veselju, ki ga je v tako kratkem času doživel, je priredil veliko gostijo, saj se ni nameraval vrniti nazaj v podzemlje. Ko je tako hotel nazdraviti na to, da je živ, se je za njem prikazala Smrt, ki je poskrbela, da je v podzemlju umrlih za vedno tudi ostal. V podzemlju je vsak dan moral na strmi hrib potiskati marmornato skalo, ki se je potem skotalila nazaj dol in je moral to opravljati vedno znova vsaki dan.

VREDNOTA: predrznost

FILEMON IN BAVKIDA

V starih časi se je Zevs večkrat spustil na Zemljo, kot zemljan. Ko je nekoč vzal s sabo tudi Hermesa, božjega sela, sta v majhni vasi iskala prenočišče. KO je tako Hermes iskal prenočišče, so ga venomer odganjali, češ, da za potepuhe nimajo prenočišča. Tako sta prišla do stare slamnate hiše. V njej sta živela Filemon in Bavkida. Bila sta star pa vendar zelo zaljubljena. Z veseljem sta popotnikoma izkazala gostoljubnost. Filemon in Bavkida sta bila bogaboječa človeka. Ko sta tako pripravljala večerjo, je Filemon skočil na vrt po sveže grozdje, da bi ga stisnil in popotnikoma pripravil sveže vino. Ko je Filemon ugotovil, da vina sploh ne zmanjka, sta se vrgla na kolena ter hotela zaklati gosko v čast bogovom. V zahvalo za gostoljubje sta Zevs in Hermes zgradila tempelj pod katerim je bila stara vas, ki jo je zalila voda zaradi ne gostoljubja. Filemon in Bavkida nista bila pohlepna, zato sta si zaželela samo, da bi bila varuha templja ter, da bi umrla skupaj. Umrla sta tako, da se je Filemon spremenil v hrast, Bavkida pa v lipo.

VREDNOTA: gostoljubnost, skromnost, ljubezen, pomoč, prijateljstvo . . .

Prevedla Kristina Brenkova
Uredila Ana Ugrinovič
Naslovnico oblikovala Mojca Kumar Dariš
Tehnično uredil Matjaž Mohar
Mladinska knjiga Založba, d. d., Ljubljana 2007
Glavni direktor Milan Matos
Izvršni direktor programov Bojan Kuhar
Natisnila tiskarna Euroadria, d. o. o., Ljubljana
Natisnjeno 2500 izvodov

-Edvard Petiška 1958, 1961
- za izdajo v slovenščini Mladinska knjiga Založba, d. d.,
Ljubljana 2007